

УДК 338.512

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ НАКЛАДНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

В. А. Шеховцова,
аспірант, Класичний приватний університет

У статті автором проведено дослідження щодо сутності та особливостей управління витратами на підприємствах, умов ефективного функціонування механізму управління накладними витратами підприємств.

It is conducted by the author a research in relation to essence and features of management charges on enterprises, effective operating of mechanism of management of enterprises overhead costs conditions in the article

ВСТУП

В умовах конкурентного середовища основним фактором підвищення прибутковості виробничо-господарської діяльності вітчизняних підприємств, забезпечення їхньої стабільності у ринковому середовищі є створення дієвої системи управління витратами, зокрема накладними.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити сутність управління накладними витратами підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

Накладні витрати — це витрати на управління та обслуговування виробництва і збуту продукції, які впливають на фінансовий результат діяльності підприємства. Їх визначають за сукупністю ознак: неможливістю безпосереднього віднесення на виробництво конкретної продукції; виникненням поза основним виробництвом; призупиненням випуску окремого виду продукції, яке не призводить до зникнення цих витрат; впливом на кінцевий результат діяльності підприємства.

До накладних належать витрати з обслуговування основного та допоміжного виробництва підприємства, витрати на управління і загальногосподарські потреби, що не пов'язані безпосередньо з виробництвом окремого виду продукції [3].

Економічне зростання, поліпшення використання виробничих потужностей, котрі, як правило, є результатом реформування економіки і переходу до ринкових умов господарювання, зумовлюють зростання частки накладних витрат у загальному обсязі витрат виробництва [2].

За таких обставин зменшення частки накладних витрат — чи не єдиний спосіб зниження собівартості одиниці продукції (робіт, послуг), оскільки шляхи економії основних витрат (сировини, матеріалів, палива,

заробітної плати основних працівників тощо) практично вичерпані. Через те що впливати на вартість матеріальних цінностей складно, їхню економію можна забезпечувати лише при їхній технології чи організації виробництва. Для цього необхідно фінансувати капітальні вкладення, а вітчизняні підприємства для такого фінансування коштів не мають.

Накладні витрати — самостійна економічна категорія, бо вони є частиною сукупних витрат виробництва і виконують функцію забезпечення безперервності виробничо-господарського процесу. З огляду на це дослідження проблеми управління накладними витратами підприємств у сучасних умовах набуває особливого значення і повинно мати системний характер.

Розв'язанню проблеми раціонального управління накладними витратами на рівні підприємств присвячені дослідження таких зарубіжних учених, як Х.Андерсон, І. Білобжецький, Ф. Вуд, К. Друрі, Р.М. Ентоні, Дж. Колдуел, К. Нагель, Б. Нідлз, Дж. Піс, С. Сатубалдін, Дж. Сігел, Дж. Фостер, П. Фрідман, Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Шим та ін.

Серед сучасних вітчизняних дослідників цієї проблеми треба назвати І. Бланка, С. Голову, Є. Крикавського, Є. Мниха, Л. Нападовську, С. Сажинця, В. Сопка, В. Стояна, В. Суржика та інших.

Однак далеко не всі аспекти цієї багатогранної і складної проблеми з'ясовано і обгрунтовано.

Проблема управління накладними витратами полягає головним чином не в економії, а в пошуку і досягненні їх оптимального рівня для кожного окремого підприємства. Надмірне скорочення накладних витрат призводить до негативних наслідків: зменшення мотивації управлінського персоналу, рівня автоматизації і комп'ютеризації їхньої роботи, зниження якості обслугову-

вання виробництва тощо.

У сучасних умовах практично кожне підприємство має самостійно вирішувати питання про налагодження механізму управління накладними витратами і визначати вимоги до ефективності його застосування. Такий механізм має складатися із сукупності елементів організаційного й економічного характеру, що забезпечують реалізацію управлінських дій керівництва підприємства щодо зниження частки накладних витрат у собівартості товарної продукції (робіт, послуг) та підвищення ефективності управління ними.

Основними умовами ефективного функціонування механізму управління накладними витратами підприємств є [1]:

— готовність керівництва підприємства до певних змін і роботи в нових умовах господарювання;

— наявність менеджменту, який здатен результативно проводити процес управління накладними витратами;

— наявність нормативно-правової бази, яка б окреслила головні аспекти функціонування цього механізму.

Налагодження дієвого механізму управління накладними витратами дасть змогу керівництву підприємства вчасно отримувати необхідну і достатню інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень. Він має бути зручним для підготовки і реалізації дій з управління накладними витратами і будувати його треба відповідно до основних завдань системи управління витратами. До цієї системи слід включити:

— забезпечення керівництва підприємства, підрозділів і функціональних служб достатньою інформацією для прийняття обгрунтованих управлінських рішень та оперативного регулювання процесу формування вартості продукції (робіт, послуг);

— визначення обгрунтованості формування накладних витрат за окремими елементами (матеріальні витрати; оплата праці, відрахування на соціальне страхування та податки; амортизація основних фондів і нематеріальних активів; зношення малоцінних і недовговічних предметів; послуги допоміжних цехів та сторонніх організацій; інші витрати) і калькуляційними статтями (витрати на утримання й експлуатацію машин і устаткування, загальні виробничі витрати, адміністративні витрати і витрати на збут);

— спостереження і постійний контроль (через запровадження на підприємстві підрозділу внутрішнього аудиту) за фактичним рівнем накладних витрат;

— виявлення відхилень видів накладних витрат від запланованого рівня як за місцями виникнення цих витрат (цехи, дільниці основного і допоміжного виробництва, бригади, функціональні відділи та служби), так і на підприємстві в цілому;

— виявлення внутрішньовиробничих і внутрішньогосподарських резервів зниження рівня накладних витрат.

В основу побудови механізму управління накладними витратами підприємств треба покласти загальні принципи формування організаційно-управлінських структур. Функції такого механізму мають реалізовуватися, враховуючи галузеві особливості кожного окремого підприємства та специфіку його стратегічного курсу.

Механізм управління накладними витратами підприємств, на наш погляд, має складатися із сукупності елементів, які виконують такі функції: організація; нормування; планування і прогнозування; облік і розподіл; аналіз і поточний контроль; регулювання; мотивація.

Економічні елементи механізму управління накладними витратами підприємств повинні перебувати у взаємозв'язку, хоч за певних умов вони можуть розглядатися як самостійні економічні системи.

Механізм управління накладними витратами підприємств має охоплювати кадрове, інформаційне, юридичне, матеріально-технічне, фінансове забезпечення, координацію та контроль дій виробничо-господарських підприємств і процесів виконання функцій.

Важливий момент в управлінні накладними витратами — упорядкування інформаційних потоків такого механізму, зведення їх у систему. Інформаційна підтримка процесу управління підприємством набуває особливого значення в умовах жорсткої конкуренції, з одного боку, і глибокої системної кризи вітчизняної економіки — з другого, для промислових підприємств, що деліють затяжний період спаду виробництва й економічної невизначеності [2].

Оскільки механізм управління накладними витратами є інструментом її у руках керівництва, він повинен відповідати їхньому стилю і духу, сприяти загальному соціально-економічному розвитку підприємства. При побудові такого механізму на підприємстві треба також враховувати те, що накладні витрати є відносно змінними величинами, динаміка яких залежить від сукупності зовнішньоекономічних і внутрішньовиробничих факторів.

До зовнішніх факторів треба віднести особливості ринків постачання і збуту, а також тип конкурентного середовища і конкурентні стратегії цього підприємства на ринку, а до внутрішньовиробничих поряд із тими, що традиційно враховуються при побудові облікової моделі підприємства за типом виробничої технології та структурою асортименту продукції, — структуру усіх основних і допоміжних внутрішньогосподарських процесів, рівень охоплення їх інформаційними технологіями тощо [3].

Рис. 1. Економічне стимулювання та санкції за результатами управління накладними витратами

Сьогодні у більшості галузей промислових темпів конкурентних і технологічних змін такі стрімкі, що інформація про ринок стає недоступною або ж застарілою. Платою за помилкове прийняття управлінських рішень стає банкрутство підприємства.

Для підвищення ймовірності прийняття правильних рішень треба чітко розділяти етапи процесу управління накладними витратами. Рациональну організацію процесу управління накладними витратами підприємств треба будувати на розумінні логічної послідовності його етапів.

Важливою передумовою ефективного управління накладними витратами, забезпечення фінансової стабільності, конкурентоздатності й економічного розвитку підприємства є розуміння економічної природи цих витрат і вміння правильно їх класифікувати.

На основі класифікації накладних витрат можна точніше показати різницю між будь-якими компонентами витрат, розробити відповідний механізм стимулювання зниження витрат як у цілому, так і в розрізі окремих груп. Це дасть змогу здійснювати ефективне управління накладними витратами на усіх стадіях розвитку виробництва. Як свідчить практика вітчизняних підприємств, найпоширенішим є групування.

Треба зазначити, що в умовах формування конкурентного середовища, які супроводжуються частими змінами податкового законодавства, амортизаційної політики, форм власності, умов зовнішньої торгівлі, нестабільності попиту, вирішення завдань управління накладними витратами промислових підприємств набуває першочергового значення. Застосування системного підходу до управління накладними витратами

сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств та забезпеченню їхньої фінансової стабільності у ринковій ситуації.

ВИСНОВКИ

Накладні витрати — це витрати на управління та обслуговування виробництва і збуту продукції, які впливають на фінансовий результат діяльності підприємства. Основними умовами ефективного функціонування механізму управління накладними витратами підприємств є: готовність керівництва підприємства до певних змін і роботи в нових умовах господарювання; наявність менеджменту, який здатен результативно проводити процес управління накладними витратами; наявність нормативно-правової бази, яка б окреслила головні аспекти функціонування цього механізму.

Література:

1. Аналіз вигод і витрат: Практик. посіб. / Секретаріат Ради Скарбониці Канади; Переклад з англ. С. Соколик / Наук. ред. О. Кілієвич. — К.: Основи, 2000. — 175 с.
2. Григор'єва Л.В. Деякі аспекти рациональної організації обліку витрат для прийняття управлінських рішень // Прометей. Региональний збірник наукових трудов по економіці. Випуск 2 (5). — Донецьк: Юго-Восток, 2001. — С. 314—322.
3. Евдокимов Ф.И., Кучер В.А. Механізм управління затратами на основе оптимизации параметров процессов угледобычи // Наукові праці Донецького державного технічного університету. Серія: Економічна. Вип. 22. — Донецьк: ДДТУ, 2000. — С. 152—160.